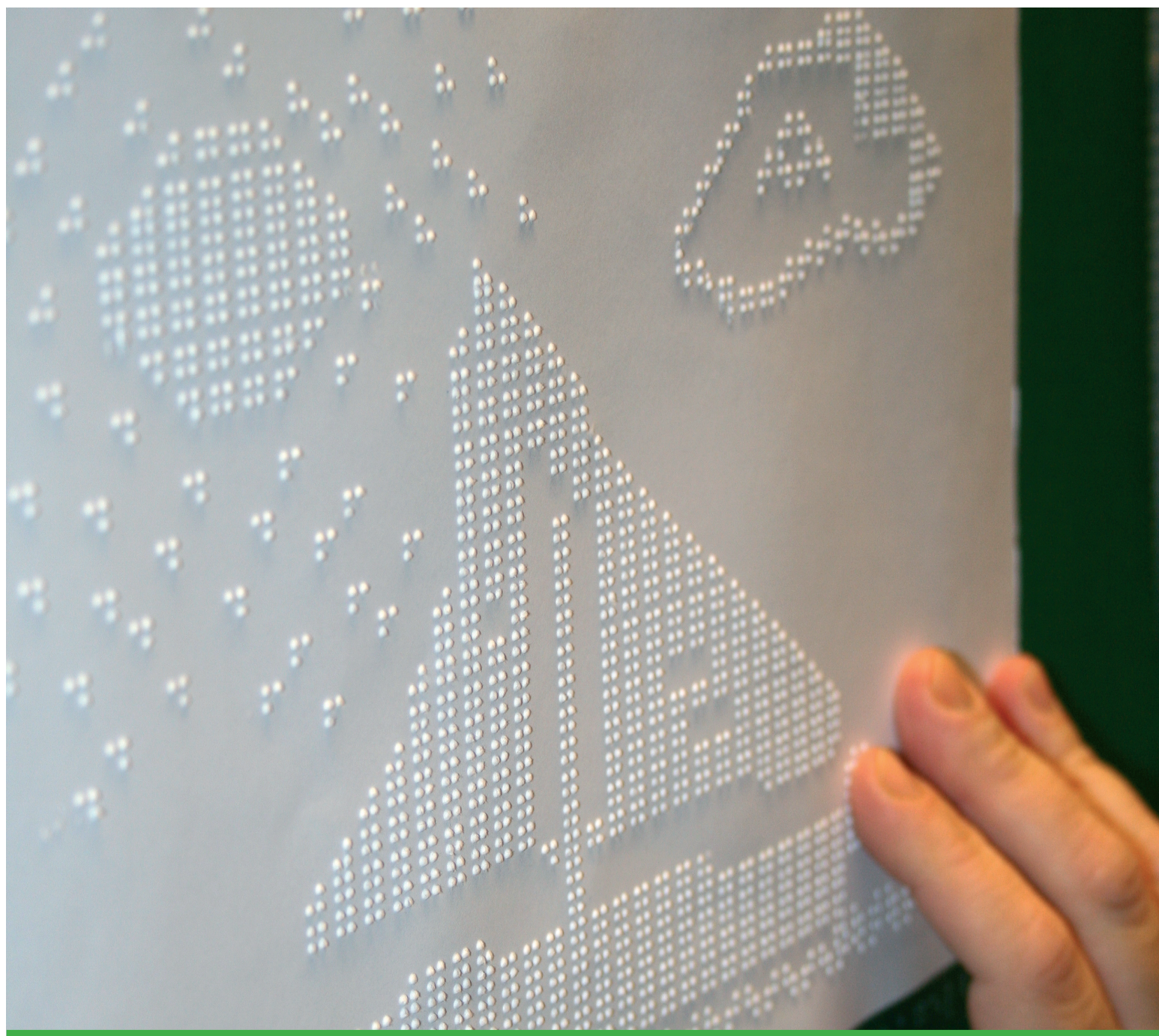

Nr 1 januari 2009

Finlands

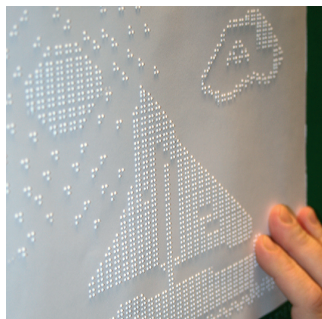
Synskadade

4 Pargas unga fick skyddsglasögon

6 Årets brailör - Ritva Hagelberg

8 Jubileumsseminarium till Brailles ära

Innehåll Nr 1/09

- 3** Ledaren: FSS öppnar nya dörrar
- 4** Ögonskydd för Pargasungdomar
- 6** Årets brailör - Ritva Hagelberg
- 8** Jubileumsseminarium till Brailles ära
- 10** Punktskriftsgallup
- 12** Solveig Sjöstedt: Ut i världen med sex punkter
- 16** Kåseriet: Liten men naggande god
- 17** Rätt till personlig assistans från 1.9 2009
- 18** Meddelanden
- 19** Annonser: Kvinnoseminarium
- 20** In memoriam: Ann-Sofi Rosendahl
- 21** Meddelanden från distrikten
- 24** Annonser: Kurs för unga synskadade

Finlands Synskadade är medlemstidning för Förbundet Finlands Svenska Synskadade. Tidningen utkommer med 10 nummer/år i svartskrift, punktskrift, på CD och som elektronisk version, se www.fss.fi/aktuellt/fs. Kan också fås som e-postbilaga. Årgång 98. Nummer 2/2009 utkommer 3.3, manusstopp 10.2.

Utgivare: Förbundet Finlands Svenska Synskadade rf, Nylandsgatan 25 A 6, 00120 Helsingfors
Tfn 09-6962 300

Chefredaktör: Sofia Stenlund
Tfn 09-6962 3017

e-post: sofia.stenlund@fss.fi

Meddelanden och annonser mottas av chefredaktören.

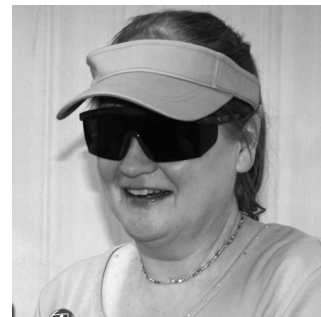
Prenumerationer och adressändringar: Susanna Antell, tfn 09-6962 3026 e-post: susanna.antell@fss.fi

Pärbild: Ritva Hagelbergs taktila bild

Foto: Sofia Stenlund

ISSN 0789-5739

Näkövammaisten Keskusliiton kirjapaino,
Helsingfors 2009

FSS öppnar nya dörrar

Ett nytt verksamhetsår har inletts. Många av de evenemang som ingår i årets verksamhetsplan har redan länge varit under arbete så egentligen är det kanske inte så drastiskt att ta itu med en ny verksamhetsplan. Trots det är årsskiftet den tidpunkt då vi gällande mycket stänger dörrarna för det som varit och öppnar dörrarna för det som skall komma. I år kommer FSS vid en annan tidpunkt att konkret stänga gamla dörrar och öppna nya när flyttlasset i augusti går till det nya verksamhetscentret vid Parisgränden i Arabiastranden. I januari 2008 startade byggandet, i april murades grundstenen och i november firades taklagsölet. Nu pågår inredningsplaneringen för fullt. Gällande projektet Livbojen har vi öppnat en dörr. Bakom dörren finns ett mångårigt planerande. Framför ligger förverkligandet av projektet, d.v.s. strukturerandet av rehabiliteringsverksamheten i enlighet med de uppdaterade målsättningarna. Projektchefen kommer att göra upp en projektplan under våren. Projektet är treårigt. Projektet Den Finlandssvenska Digitala Taltidningen har också passerat en dörr. Alla finlandssvenska taldagstidningar är nu digitaliserade. Via bredband och Pratsamboxen tar prenumeranterna del av dagsfärsk nyheter från en eller flera dagstidningar.

Ett stort tack till alla er som arbetat för att detta system har kunnat utvecklas och till alla externa finansiärer. Utan era insatser och bidrag hade detta projekt inte kunnat förverkligas.

Under hösten 2008 gick det globala samhället genom en dörr från årlig tillväxt till kraftig recession. Även inom FSS bör vi beakta att den ekonomiska världen har förändrats. Tack vare att det under många år byggts upp en god ekonomisk grund för FSS kan vi ändå känna oss trygga. Ifall statsrådet fastställer RAY:s bidragsförslag kan vi känna oss nöjda. Till styrelsens uppgifter hör att planera för FSS på längre sikt både gällande verksamhet och ekonomi. Under år 2009 kommer både tid och resurser att satsas på att vi blir allt bättre på att förvalta den grund FSS står på, att vi blir allt bättre på att marknadsföra oss för externa finansiärer och på att utveckla samarbetet både med andra handikapporganisationer och övriga samarbetsparter. Även i distriktsföreningarna öppnas dörrar till ett nytt år. På olika håll och ändå gemensamt arbetar vi mot vårt mål: att synskadade personer får med andra medborgare likvärdiga levnadsförhållanden i socialt, kulturellt och ekonomiskt hänseende.

Pargasungdomar fick ögonskydd inför nyår

■ Frida Keihäs, 15 år, och Jennifer Dahla, 15 år, var två av de Pargaselever som fick skyddsglasögon av FSS.

Torsdagen den 18 december samlades en del av högstadiееleverna i Sarlinska skolan i Pargas i auditoriet för en annorlunda lektion. Skolan fick nämligen besök från förbundet Finlands Svenska Synskadade r.f. för information och utdelning av skyddsglasögon.

Som representanter för FSS deltog chefredaktör Sofia Stenlund, rehabiliteringshandledare Carina Willberg samt medlem Hannibal Björkstam. Informationstillfället inleddes med en kort

presentationsrunda efter att eleverna bänkat sig. Ett kort anförande med en presentation av förbundet klarades snabbt av och det egentliga programmet kunde ta vid.

Carina Willberg redogjorde för de synskador som i värsta fall kan drabba åskådare eller avfyrare vid fyrverkerier. Vissa av bilderna visade ganska brutala bilder av ögon som skadats, men ofta säger en bild mer än tusen ord. Hon delade även ut säkerhetstips, råd om ögat är skadat samt redogjorde för en del statistiskt material. Enligt den information som tagits fram från diverse källor har användningen av skyddsglasögon minskat – enligt fakta från ögon- och vävnadsbanksstiftelsen orsakar fyrverkerier årligen cirka 30 olycksfall i Finland där ögonskador krävt sjukhusvård. I ett fåtal av fallen har olyckan lett till en bestående synnedsättning, och enligt samma källa är de flesta skadade åskådare.

- Om ögat är skadat bör man aldrig vänta med att tillkalla medicinsk hjälp. Att skölja eller gnugga ögat ska man undvika, var en av de saker Carina Willberg poängterade under sitt anförande. Hannibal Björkstam berättade humoristiskt och lättsamt om hur hans synskada påverkat vardagen.

- Det svåraste i början var att föra maten till munnen, berättade Hannibal Björkstam då han svarade på publikens frågor. Eleverna var intresserade och vetgiriga. De frågade om ledarhundar och lät Hannibal berätta om hur han använder den vita kappen.

- Hon är min bästa vän, kommenterade Hannibal om sin vita kapp. Eleverna fick även bekanta sig med punktskriften och ledsagningsgreppet.

Avslutningsvis fick alla elever ett par skyddsglasögon, och många bedyrade att de skulle ta dem i bruk under nyårsfyrverkerierna.

FSS projekt utdelning av skyddsglasögon i skolorna sponsras av Veritas skadeförsäkring, som från och med årsskiftet fusioneras med Aktia Skadeförsäkringen. Samarbetet har fungerat väl under alla de tre år projektet fungerat.

Text och foto: Sofia Stenlund

■ Med humor och självdistans besvarade Hannibal Björkstam elevernas och lärarnas frågor.

Jubileumsåret | Braille 200 år

Årets braillör 2008 tecknar med punkter

■ Ritva Hagelberg är glad för sitt nya skriftspråk. Tidigare tecknade hon med penna, men nu är hennes nya redskap punktskriftsmaskinen.

Årets braillör, utsedd för verksamhetsåret 2008, är Ritva Hagelberg från Vasa. Ritva belönades för sina insatser inom punktskriftsverksamheten under punktskriftsseminariet den 17.1.2009.

Ritva Hagelberg blev synskadad för ungefär tre och ett halvt år sedan, och cirka ett halvt år senare blev hon helt blind. Vid ungefär samma tidpunkt valde hon att gå en kurs i punktskrift arrangerad av Vasa Svenska Synskadade under ledning av David Liljeroos. Den första punktskriftsgruppen var stor, men Ritva hade inga problem med den nya varianten av sitt läs- och skriftspråk.

- Jag tyckte inte alls att det var svårt, berättar Ritva. För mig tog det ungefär två veckor innan jag lärde mig punktskrift så jag lär mig snabbt.

Trots att det idag finns en mängd ljudmässig information att tillgå, såsom Daisyböcker, taltidningar och inläst material anser Ritva Hagelberg att det inte räcker för henne.

- För någon annan kanske det är det bra och tillräckligt, men jag vill ändå kunna läsa och skriva själv, säger Ritva. Ibland brukar jag lyssna till exempel när jag lagar mat, men när jag har mer tid läser jag alltid punktskrift.

Ritva Hagelberg har sedan dess gått flera kurser i FSS regi. Hon är numera även punktskriftsinstruktör och verksam inom distriktsföreningen Vasa Svenska Synskadade. Förutom kurserna deltar hon även i en läsecirkel där deltagarna samlas och läser för varandra för att hålla punktskriften levande. Just nu håller läsecirkeln på med en bok om Sherlock Holmes som de läser ur i tur och ordning under sina träffar. Ett av Ritvas senare projekt är taktila bilder. Hon använder sin punktskrifts-

skrivmaskin för att fördela punkterna på ett blankt papper så de bildar ett motiv. - Idéerna kommer bara, berättar Ritva om bildernas uppkomst. Eftersom jag kan rita tänkte jag att det här också borde gå. Men det är svårare att teckna med punkter än att rita med penna, eftersom punkterna inte går lika bra att ta bort.

Ritva är också aktiv inom de finskspråkiga synskadeorganisationerna på hemorten. I vardagen brukar hon sysselsätta sig med att läsa, arbeta i trädgården och vara ute med barnbarnet. Ännu en sysselsättning får hon i form av sitt pris för Årets brailör, nämligen en prenumeration på punktskriftstidningen Novellmagasinet.

Slutligen: Vad betyder punktskriften för dig, Ritva?

- Den betyder riktigt mycket. Jag använder punktskriften i vardagen varje dag.

Text och foto: Sofia Stenlund

Namn: Ritva Hagelberg

Ålder: Fyller 50 år i maj

Hemort: Vasa

Familj: Man, son och ett barnbarn, en treårig flicka

Bakgrund, och yrke:

Utbildad sjuksköterska.

Har bott i Örebro i Sverige som yngre

Jubileumsåret | Braille 200 år

■ Karl-Oscar Skogster, Tor Hanner och Sune Huldin uppträdde i en Braillehyllning i sketchformat.

Jubileumsåret inled- des med höjdpunkt

Lördagen den 17 januari arrangerades FSS jubileumsseminarium till punktskriftens grundare Louis Brailles ära. Ett digert, intressant program präglade jubileumsdagen som innefattade föredrag, musik, korande av årets brailör samt festmiddag och utnämning av vinnare i snapsvisetävlingen med punktskriftstema.

FSS punktskriftsarbetsgrupp hade med viss förstärkning sett till att jubileumsseminariebesökarna fick vara med om en både rolig, överraskande och omväxlande dag. Vid ankomsten till Finns folkhögskola i Esbo fick de cirka sextio deltagarna avnjuta lunch. En kort inledning och välkomstord inledde dagen. - Det är roligt att det är någon här från

alla FSS distrikt, inledde punktskriftsprojektets projektansvariga Tessa Bamberg. Vi är här för att fira Louis Braille och att det gått 200 år sedan hans födelse. Han firas runtom i världen och FSS vill inte vara sämre. Efter detta fick deltagarna presentera sig. Som en överraskning pryddes allas sittplatser med en tygkasse innehållande

programmet i punktskrift och svartskrift. Dessutom hade Kokpunktens författare Hans Åhman donerat ett exemplar av sin kokbok till samtliga närvarande.

Sedan var det dags för Arto Vanhanens anförande som hade rubriken "Vem var Louis Braille". Föredraget kommer att publiceras i nästa nummer av Finlands Synskadade för dem som gick miste om den informativa bakgrundsberättelsen. Arto Vanhanen tog dofter och deskriptiva adjektiv till hjälp när han tog seminariepubliken på en resa tillbaka till Louis Brailles uppväxt och liv. Med små detaljer pusslade han ihop Brailles barndom genom händelser och erfarenheter samt de känslor som präglade situationerna. Som en fortsättning på bakgrundsskildringen fortsatte Paulina Hannus med en berättelse om Punktskriftens tillkomst. Hon berättade bland annat om jakten på ett fungerande gemensamt skriftspråk för blinda ur ett historiskt perspektiv.

- Louis Brailles punktskrift uppfyllde alla krav, men mötte ändå motstånd bland seende lärare både i Frankrike och på andra ställen. Eftersom den avviker mycket ansågs den öka klyftan mellan blinda och seende, sa Paulina Hannus i sitt anförande.

Sedan berättade Rut Ekström om sitt liv som punktskriftsbrukare. Ekström är numera bosatt i Haberdal, Halmstad och fyller 80 år i år. Hon redogjorde för sitt liv som punktskriftsanvändare från början hemma och i Blindskolan och fortsatte med yrkesliv och berättade om hur hon var ledare i punktskriftscirklar. Solveig Sjöstedt, som betecknar sig själv

som handelsresande i punktskrift, berättade fritt och målande om sina erfarenheter från de resor hon gjort med punktskriftsundervisning som mål. Ursprunget till hennes föredrag finns även publicerat i detta nummer av Finlands Synskadade.

■ Solveig Sjöstedt skildrade engagerat sina resor för seminariepubliken.

■ Monica Andersson hade en central roll i punktskriftssketchen.

Efter förbundsordförandes kreativa hälsning, delvis i diktformat, följde flöjtmusik av Paulina Hannus innan det var dags för dagens överraskningsinslag. Publiken fick sig ett gott skratt när det visade sig vara punktskriftsarbetsgruppen med förstärkning som tågade in för att uppvisa en sketch med sånginslag. Framförandet var en omarbetning till punktskriftstema av "Folk och rövare i Kamomilla stad" gjord av tidigare t.f. informationschef Maria Finström. Den bejublade ensemblen bestod av Monica Andersson, Karl-Oscar Skogster, Tor Hanner, Tessa Bamberg, Sune Huldin och Cecilia Blomqvist.

Kvällen avslutades med festmiddag. Under middagen korades även vinnaren i FSS punktskriftssnapsvisetävling. Arto Vanhanens bidrag "Tersen" avgick med segern och på silver och bronsplats hamnade Anna Siironen och Raija Österlund. De och några tröstpristagare förärades med vackra svarvade träkärl, handgjorda av Bern Löfman. Även Rut Ekström och hennes brandtal till punktskriften uppmärksammades. När jubileumsdagen närmade sig sitt slut var stämningen uppsluppen och många höll korta tal för att tacka för den fantastiska dagen till punktskriftens ära.

Text och foto: Sofia Stenlund

Under Brailleseminariet frågade FS några av deltagarna:

1. Vad använder du punktskriften till i din vardag?
2. Vad betyder punktskriften för dig?

Svante Liljeqvist, Ylöjärvi

1. Just nu går jag på kurser för att försöka komma i gång med punktskriften.
2. Punktskriften är ett genialiskt system! Vi har pratat lite på kurserna om att Braille och punktskriften borde få Nobelpriset!

Eva Beckman, Mariehamn

1. Jag använder punktskriften då jag läser punktskriftstidningar, dessutom tycker jag om korsord. Så märker jag CD-skivor och en del burkar.
2. Punktskriften betyder mycket! Man kan läsa och använda punktskriftsmaskin. Nu har jag skrivit något som seende inte kan läsa, brukar jag tänka ibland. Åh, vad härligt!

Ann-Britt Mattbäck, Edsevö, Pedersöre

1. Jag märker bland annat kryddburkar och CD-skivor. Dessutom brukar jag märka varor i frysen! Eftersom etiketter inte hålls fast på förpackningens utsida lägger jag varan i en extra påse med punktlapp i.
2. Punktskriften betyder att jag inte alltid är beroende av någon seende som läser för mig. Jag får grepp om vardagliga saker som finns i min närhet!

Eeva-Maija Möttönen, Vanda

1. Jag läser tidningar och böcker, dessutom använder jag punktdisplay på datorn. Jag skriver också i punktskrift, till exempel min kalender på jobbet.
2. Den är väldigt viktig och gör att jag kan läsa och skriva självständigt. Dessutom kan jag studera andra språk.

Tessa Bamberg, Helsingfors

1. Jag använder punktskriften till allt från anteckningar till att märka saker i min omgivning. I mitt arbete har jag punktskriftsdisplay på datorn. Jag använder punktskriften i alla situationer där jag behöver en levande relation till en text.
2. Punktskriften är för mig mer eller mindre mitt läs- och skriftspråk. Jag kan självständigt ha ordning på mina anteckningar och vilken burk jag har i skåpet. Punktskriften ger mig självständighet!

Bern Löfman, Finström

1. I min vardag använder jag punktskriften till många olika saker. Bland annat märker jag kuvert för att sedan veta vad det finns i dem. Om jag har kortare material att skriva ner använder jag mig också av punktskriften, det är enklare än att sätta igång datorn. Dessutom läser jag olika tidningar som till exempel Novellmagasinet som är skriven i punktskriftsförkortningar.
2. Punktskriften betyder att jag kan underlätta vardagen! Senast har jag hört mig för om huruvida banker kan skicka ut kontoutdrag i punktskrift.

Jubileumsåret | Braille 200 år

Ut i världen med sex små punkter i bagaget

Efter det att jag gått i pension från min tjänst som rektor vid Svenska skolan för synskadade har jag haft förmånen att få arbeta med handikappfrågor i olika delar av världen både i Europa, Asien och Afrika, berättar Solveig Sjöstedt. Därför bad mig Tessa Bamberg berätta på Braille dagen om mina erfarenheter av punktskriftsundervisning i de länder jag vistats i.

Eftersom jag inte tycker om att hålla skrivna tal, bestämde jag mig för att skriva en kort artikel om dessa mina erfarenheter. Jag håller mig till det hittills mest spännande landet d.v.s. Tanzania. Jag hoppas kunna återkomma med mina erfarenheter från Jordanien när jag kommit hem från min nästa resa dit.

Från Morogoro till Lusotho

Jag har gjort tre resor till Tanzania. De två första var i början av min pensioneringstid under tidigt 2000-tal. Pedagogiska fakulteten vid Åbo Akademi hade en magisterutbildning av speciallärare vid lärarhögskolan i Morogoro. Jag hade dessutom glädjen att få besöka en skola som hade en specialklass för synskadade barn och fem synskadade elever integrerade i en annan klass med cirka 80 elever – jag orkade inte räkna dem, de kryllade.

I specialklassen fanns 10 elever och alla pulpeter stod uppradade längs väggar-

na. Eleverna hade alltså ansiktet vänt mot väggen och inte mot läraren. Det var bruna barn, brun lärare, bruna pulpeter, bruna regletter, bruna väggar och ett mörkt rum. En Perkins maskin stod stolt och övergiven på en hylla. Avsikten verkade vara att ingen skulle kunna se någonting. Men eleverna var duktiga och skrev bra på sina regletter. Skolan hade dessutom ett eget punktskriftstryckeri och en gravt synskadad lärare som undervisade eleverna i punktskrift. I den klass där de integrerade eleverna gick blev jag ganska förvånad. Alla synskadade elever hade en egen punktskriftsbok medan resten av klassen hade en gemensam bok, som gick från elev till elev när de skulle läsa. Och med tanke på att de var ca 75 stycken, tog det ganska lång tid innan alla hade fått läsa ett stycke ur boken. Jag tänkte också roat på de lärare i Finland som beklagade sig över att få ett synskadat barn i sin klass eftersom de har så många andra elever som de måste bry sig om.

Nya böcker på svenska och på främmande språk: 06/2008 1.11.–31.12.2008

Celia – Biblioteket för synskadade

Bibliotekets telefonservice och besökstider:

måndagar klockan 9-12
 tisdagar klockan 12-17
 (juni och augusti 12-15,
 juli enbart telefontjänst 12-15)
 onsdagar klockan 9-12
 torsdagar klockan 9-12
 fredagar klockan 9-12

Telefonnummer till utlåningen
 (09) 2295 2230
 Utanför öppettiderna kan bokbeställningar lämnas på samma telefonnummer.
 e-post: biblioteket@celialib.fi
 Besöksadress: Maruddsvägen 74,
 Östra centrum, Helsingfors.
 Postadress: PB 20, 00030 IIRIS

Nyhetskatalogerna innehåller alla materialtyper skilt för sig.

1. Talböcker för vuxna
2. Punktskriftsböcker för vuxna
3. Elektroniska böcker för vuxna
4. Böcker för barn och ungdomar

E-böckerna lånas via Synskadades Cent- ralförbunds informationsförmedlingssystem THP, adress för anmälan info@thp.nkl.fi

Även producent och utgivningsår nämns i katalogen, t.ex. Celia, 2008. När talboken är producerad av Talboks- och punktskriftsbiblioteket är inläsningen på rikssvenska. Till sist nämns bokens beställningsnummer som omfattar 6 siffror.

1. TALBÖCKER

SKÖNLITTERATUR

84. ROMANER. NOVELLER

ARNALDUR INDRIDASON

Vinterstaden/ Arnaldur Indriðason;

övers. av Ylva Hellerud;

inläsare Hans Bergqvist,

10 h 47 min

Talboks- och punktskriftsbiblioteket, 2008

En död pojke av utländsk härkomst hittas en januarikväll i en betongförrort i Reykjavik. Kriminalkommissarie Erlendur Sveinssons utredning leder till pedofil- och rasistspår.

daisy 242414

CARPELAN, Bo

Barndom: roman/ Bo Carpelan;

inläsare Pontus Dammert, 6 h 28 min

Celia, 2008

En pojke växer upp i 1930-talets Helsingfors. Lyhört registrerar han världen omkring sig, både det välbekanta och det främmande.

daisy 237868

CUSSLER, Clive

Djingis Khans hemlighet: en Dirk

Pitt-roman/ Clive Cussler och

Dirk Cussler; övers. av Martin Olsson;

inläsare Ove Ström,

15 h 9 min

Talboks- och punktskriftsbiblioteket, 2008

Dirk Pitts och Al Giordinos undersökningar leder dem till Mongolien och till en mystisk oljemogul som drömmer om att gå i sin förfader Djingis Khans fotspår

och göra sig till herre över Kina. Dirk och Al måste hindra honom från att slutföra sina planer.

daisy 242334

FOSSUM, Karin

Den som älskar något annat/ Karin

Fossum; övers. av Ulf Örnkloo och

Helena Örnkloo;

inläsare Carin Andersson, 7 h 23 min

Talboks- och punktskriftsbiblioteket, 2008

Reinhardt och Kristine Ris hittar under en söndagspromenad kroppen av en åtta-årig pojke. Kommissarien Konrad Sejer börjar utreda fallet. Snart försvinner ännu en pojke. Hustrun Kristine upptäcker också sidor hos sin make som hon helst vill undantränga.

daisy 244907

FRAZIER, Charles

Tretton månader/ Charles Frazier;

övers. av Annika Preis;

inläsare Alf Kjellberg,

15 h 27 min

Celia, 2008

Tolvårige, föräldarlöse Will ansvarar för en vaktpost mitt ute på indianskt territorium. Indianernas hövding adopterar honom och lär honom hur man överlever i både männens och naturens hårda värld. Med tiden blir indianerna alltmer trängda av de vita nybyggarna. Will har vuxit up som en framgångsrik handelsman och jordägare. Han är vit, men betraktar sig som indian.

daisy 237210

GERDEHAG, Peter

Hästmannen/ Peter Gerdehag;

inläsare Örjan Blix, 3 h 32 min

Talboks- och punktskriftsbiblioteket, 2008
Hästmannen Stig-Anders Svensson driver sitt lantbruk på gården Råskog i Småland. Han lever av jorden och skogen, nästan helt utan pengar. Till sin hjälp i jordbruket har han tre ardennerhästar, "flickorna" som är hans ögonstenar.
daisy 242029

GIBBINS, David
Heligt guld/ David Gibbins;
övers. av Gösta Zetterlund;
inläsare Per Godenius, 13 h 5 min
Marinarkeologen Jack Howard har kommit den försvunna sjuarmade guldljusstaken menoran från Jerusalems tempel på spåret. Men det finns också en grupp nazister som är ute efter det heliga guldets. En fristående fortsättning på Atlantis hemlighet.
daisy 244320

GOODWIN, Jason
Ormstenens gåta/ Jason Goodwin;
övers. av Hans Berggren;
inläsare Bo Jonsson,
10 h 46 min
Talboks- och punktskriftsbiblioteket, 2008
Året är 1838. Maximilien Lefèvre, en fransk arkeolog, anländer till Istanbul för att söka efter en försvunnen bysantisk skatt. Snart hittas han mördad. Eunucken Yashim börjar utreda fallet och blir indragen i en märklig mordhistoria.
daisy 243159

GREGORY, Philippa
Arvet efter Anne Boleyn/
Philippa Gregory;
övers. av Lisbet Holst;
inläsare Hanna Nyberg, 21 h 40 min

Celia, 2008
År 1539 är kung Henrik VIII redan gammal och sjuk. Han har bara en arvinge trots att han har varit gift tre gånger. Nu är det den unga Anna av Kleves tur att bli drottning. Hovdamerna Katarina Howard och Jane Boleyn blir Annas förtrogna i hovet.
daisy 238731

HILL, Reginald
Dalziels död/ Reginald Hill; övers. av Boel Unnerstad; inläsare Alf Kjellberg,
13 h 49 min
Celia, 2008
En dag bevakar Dalziel ett hus som plötsligt exploderar i ett eldhav. Dalziel skadas och hamnar i koma. Pascoe börjar söka efter sanningen bakom explosionen.
daisy 228332

JALAKAS, Inger
Ur min aska/ Inger Jalakas;
inläsare Charlotta Haldén, 6 h 22 min
Talboks- och punktskriftsbiblioteket, 2008
I Göteborg avslöjas en pedofilliga med kontakter över hela världen. Samtidigt spricker en barnfamilj. Kriminalinspektör Margareta Nordin står inför sitt tyngsta fall.
daisy 245346

LARSSON, May
Sockerbagerskan: roman/ May Larsson;
inläsare Klara Gripe, 8 h 42 min
Talboks- och punktskriftsbiblioteket, 2008
Sockerbagerskan Elvira har öppnat ett sommarbageri i den lilla norrländska byn på 1950-talet. En dag återkommer handelsresanden Teodor, mannen

som gav henne ett äktenskapslöfte men försvann sedan. Med sina stor-slagna idéer drar han lätt med sig människor ut ur deras vardag. Men den här gången blir det kanske inte så lätt att vinna, över vare sig Elvira eller byn.

daisy 243753

LARSSON, Åsa

Till dess din vrede upphör:
spänningsroman/ Åsa Larsson;
inläsare Lillemor Hjelm, 9 h 2 min
Talboks- och punktskriftsbiblioteket, 2008
Två unga människor blir instängda under isen när de dyker på ett störtat flygplan i Vittangijärvi i Kiruna. Vad är det för gammal hemlighet de kommit på spåret? Och vem är beredd att mörda för att hindra att den kommer ut? En mordutredning tar sin början och polisinspektör Anna-Maria Mella hotas och kammaråklagare Rebecka Martinsson får besök av de döda.

daisy 245817

LENNOX, Judith

Alla mina systrar/ Judith Lennox;
övers. av Katarina Jansson;
inläsare Edit Holmström,
20 h 53 min
Celia, 2008
Underhållande och händelserik roman om fyra engelska systrar som drömmer om framtiden i slutet av 1800-talet.

daisy 170317

LUNDQVIST, Birger

Bäcka-Markus på vift/ Birger Lundqvist;
inläsare Alf Kjellberg, 5 h 45 min

Celia, 2008

Bäcka-Markus och hans kumpaners dråpliga äventyr på jakt- och fisketurer.
daisy 241612

LÄRN, Viveca

Från Kattegat till Kapstaden:
krönikor/ Viveca Lärn;
inläsare Ann Katrin Andréasson,
3 h 23 min

Talboks- och punktskriftsbiblioteket, 2008
Författarens korta, roliga och detaljsin-na reseberättelser om olika turistmål runt i världen.

daisy 237325

MORD i julklapp/ red. Annelie Lindqvist och Andeas Nyberg;

inläsare Eva Arrhenius, 5 h 29 min

Celia, 2008

Kriminalnoveller med jultema av tio författare: Åke Edwarsson, Camilla Läckberg, Katarina Mazetti, Håkan Nesser m.m.

daisy 229943

MOYES, Jojo

Silver Bay/ Jojo Moyes;
övers. av Ann Björkhem;
inläsare Elisabet Thorborg, 13 h 57 min
Talboks- och punktskriftsbiblioteket, 2008
Hotellägaren Kathleen, hennes systerdotter Liza och Lizas dotter Hannah bor i en liten australisk kuststad Silver Bay, där invånarna försörjer sig på valsafari. In i deras liv stiger Mike Dormer, som representerar ett företag som vill exploatera staden och bygga upp en stor hotellanläggning.

daisy 228338

MROZEK, Slawomir
 Livet för nybörjare: ett tidlöst abc/
 Slawomir Mrozek; övers. av Margareta
 Brandrup-Wognsen;
 inläsare Benny Nilsson, 2 h 33 min
 Talboks- och punktskriftsbiblioteket, 2008
 I 39 korta noveller tar den polske
 dramatikern och satirikern Slawomir
 Mrozek grepp om vår tillvaro och det
 absurda däri.
 daisy 243058

NESBØ, Jo
 Kackerlackorna/ Jo Nesbø;
 övers. av Per Olaisen;
 inläsare David Zetterstad, 10 h 53 min
 Talboks- och punktskriftsbiblioteket, 2008
 Norges ambassadör i Thailand hittas
 mördad på ett motellrum. Att han hade
 foton på nakna småpojkar i sin portfölj
 måste tystas ner. Harry Hole skickas till
 Bangkok för att på ett diskret sätt hitta
 den skyldige men Harry inser snart att på
 det sättet lyckas han inte lösa fallet.
 daisy 243542

NOBELLER: noveller av Nobelpristaga-
 re: från radions P1/ red. Gun Ekroth;
 inläsare Alf Kjellberg, 8 h 59 min
 Celia, 2008
 Många av Nobelpristagarna i litteratur
 skrev noveller vid sidan av de romaner
 de är mest kända för. I detta urval finns
 det 26 noveller.
 daisy 233263

RYDSJÖ, Elsi
 Kvinnorna på Stensvik/ Elsi Rydsjö;
 inläsare Silja Danielsson, 11 h 34 min
 Talboks- och punktskriftsbiblioteket, 2008

En medryckande roman om en små-
 ländsk herrgårdsfamiljs öden under
 1800-talet. Harriet Hardeberg tvingas
 lämna gården Stensvik med sina barn
 efter sin mans självmord. Andra medlem-
 mar av släkten Hardeberg stannar dock
 kvar på Stensvik. Del 1/3.
 daisy 244520

RYDSJÖ, Elsi
 Kristallen den fina/ Elsi Rydsjö;
 inläsare Silja Danielsson,
 10 h 2 min
 Talboks- och punktskriftsbiblioteket, 2008
 Gustaf Hardeberg äger herrgården
 Stensvik i Småland. Han är en stolt och
 maktlysten man. Men en ny generation
 växer upp med nya idéer. Del 2/3,
 föregående del Kvinnorna på Stensvik.
 daisy 244620

RYDSJÖ, Elsi
 Kom hjärtans fröjd/ Elsi Rydsjö;
 inläsare Lissi Alandh,
 9 h 29 min
 Talboks- och punktskriftsbiblioteket, 2008
 Småland fortsätter. Nya äktenskap ingås
 och barn föds men också dödsfall och
 olyckor händer. Boken avslutas med en
 stor fest på nyårsnatten år 1900. Del 3/3,
 föregående del Kristallen den fina.
 daisy 244658

TIKKANEN, Henrik
 Henriksgatan/ Henrik Tikkanen;
 inläsare Rolf Kokkola,
 3 h 5 min
 Celia, 2008
 Författaren har blivit elektorskandidat
 i Finlands presidentval och har därför

fått 50-dagars karantän på sin arbetsplats. Under dessa dagar skriver han om äktenskap, hundars trofasthet, leukemi, alkohol och om det lilla landets läge i en mörknande värld. Del 5/5, föregående del Georgsgatan.
daisy 238848

TYLER, Anne
Och var hör du hemma?/ Anne Tyler;
övers. av Ingegerd Thungström;
inläsare Anna Döbling, 9 h 27 min
Talboks- och punktskriftsbiblioteket, 2008
Boken handlar om två familjer, en helamerikansk familj och en familj med rötter i Iran, som båda samtidigt adopterar varsin dotter från Korea. Varje år firar familjerna "ankomstdagen" tillsammans. Temat invandring och kulturella skillnader behandlas i boken ur olika synvinklar.
daisy 239749

WALLACE, Danny
Mannen som sade ja/ Danny Wallace;
övers. av Christian Ekvall;
inläsare David Zetterstad,
13 h 51 min
Talboks- och punktskriftsbiblioteket, 2008
Danny Wallace befinner sig i en svacka i livet sedan hans flickvän gjort slut med honom. En dag på bussen råder en medpassagerare honom att säga "ja" oftare, varefter han beslutar sig för att alltid ge ett jakande svar till absolut allt som kommer i hans väg. Det leder till att han hamnar i en rad komiska, pinsamma och oväntade situationer.
daisy 245490

ÅSBACKA, Robert
Orgelbyggaren: roman/ Robert Åsbacka;
inläsare Karl-Ivar Seire,
8 h 41 min
Celia, 2008
En man förlorade sin hustru i Estoniaolyckan. Han försöker hantera sin ensamhet genom att bygga en orgel i miniatyr i sitt vardagsrum. En dag halkar han och stukar sin fot, vilket blir ett första steg mot hans egen dödlighet men också mot nya bekantskaper.
daisy 241088

FACKLITTERATUR

0. ALLMÄNNA VERK. BOKBRANSCHEN. BIBLIOTEKSVERKSAMHET

SALMÉN, Leif
Ner från Akropolis/ Leif Salmén;
inläsare Pontus Dammert,
11 h 27 min
Celia, 2008
Essäsamlingen tar ett avstamp i författarens resor i Europa och Nordafrika. Otvunget samsas vardagliga iakttagelser på gatunivå med reflektioner kring myter och historia. Salméns beläsenhet är stor, liksom hans nyfikenhet.
daisy 244305

1. FILOSOFI. PSYKOLOGI

CULLBERG WESTON, Marta
Från skam till självrespekt/
Marta Cullberg Weston;

inläsare Anna Godenius, 10 h 2 min
Talboks- och punktskriftsbiblioteket, 2008
Boken belyser skammens olika ansikten och hur man kan hantera känslan av skam på ett så konstruktivt sätt som möjligt. Författaren har arbetat länge som terapeut och psykolog.
daisy 239210

3. SAMHÄLLE

ERIKSSON, Lisbeth
Den svårfångade socialpedagogiken/
Lisbeth Eriksson, Ann-Marie Markström;
inläsare Alf Kjellberg, 11 h
Celia, 2008
I boken görs ett försök att belysa begreppet socialpedagogik. Lärobok.
daisy 241863

MADSEN, Bent
Social pedagogik/ Bent Madsen;
inläsare Alf Kjellberg, 11 h 10 min
Celia, 2008
Denna grundbok i socialpedagogik är en inledning i fackets centrala problemställningar och samhällseliga uppgifter. Den analyserar det pedagogiska arbetet med samhällets utstötta och resurssvaga grupper i ljuset av den pågående samhällsförvandlingen.
Lärobok.
daisy 242190

Så fungerar kommunen/ Heikki Harjula et al.; inläsare Kristina Hytönen
12 h 30 min
Celia, 2008
Boken ger en heltäckande överblick av kommunernas verksamhet. Lärobok.
daisy 241867

4. GEOGRAFI. RESOR

ERSSON, Boris
Äventyr med måsen: Mare Botnicum/
Boris Ersson; inläsare Alf Kjellberg, 10 h
Celia, 2008
Författaren har seglat med sin gamla båt i Bottenviken och Kvarken tillsammans med sina vänner. Han berättar om kust- och skärgårdsbor de har mött, om den svindlade vackra naturen och om en kustkultur med traditioner inom båtbyggeri, fiske och smuggling.
daisy 228685

STOLPE, Staffan
I skuggan av en liten ouzo/
Staffan Stolpe; inläsare Jan Setréus,
5 h 32 min
Talboks- och punktskriftsbiblioteket, 2008
Författaren har lång erfarenhet av Grekland. Han skildrar grekisk kultur och vardagsliv med humor och värme i trettio essäer.
daisy 241932

7. KONST. MOTION

SIBELIUS, Aino
Syysilta: Aino ja Jean Sibeliuksen kirjeenvaihtoa 1905-1931/ red. Suvisirkku Talas;
inläsare Karl-Ivar Seire, 20 h 50 min
Celia, 2008
Aino och Jean Sibelius brevväxling. Bokens huvudspråk är finska, men det finns också svenska i breven. Breven har skrivits mellan 1905 och 1931. Breven slutar när Sibelius återvänder från sin sista utrikesresa och koncentrerar sig mera på familjelivet.
daisy 231423

9. HISTORIA. MEMOARER

BJÖRKLUND, Eric

En mur mot öst: Svenska arbetskåren i

Finland/ Eric Björklund;

inläsare Elisabet Lindberg,

7 h 45 min

Talboks- och punktskriftsbiblioteket, 2008

Boken handlar om hur 1000 svenska

civila arbetare reste till Finland år 1940

under vinterkriget för att bygga en ny

försvarslinje Salpalinja längs gränsen

mot Sovjetunionen.

daisy 244994

DET lyser i prästgårdsfönstret: prästhem

och prästgårdskultur i Svenskfinland/

red. Kerstin och Erik Vikström;

inläsare Christina Elfving, 5 h 45 min

Celia, 2008

Boken om prästgårdar och deras utveck-

ling genom årtionden innehåller många

personliga hågkomster och anekdoter.

Även matrecept på läckra maträtter från

prästgårdarna.

daisy 239195

DOWSWELL, Paul

Sanna historier om spioner/

Paul Dowswell och Fergus Fleming;

övers. av Annika Olsson;

inläsare Qina Hermansson,

3 h 25 min

Talboks- och punktskriftsbiblioteket, 2008

I tio berättelser skildras några av de

mest välkända spionernas dubbelliv, vil-

da flykter och utbyten av topphemliga

information genom tiderna. Men spioner-

nas tillvaro var sällan lika glamoröst som

på film. Snarare lever de med en stän-

dig rädsla för att deras riktiga namn och

identitet ska avslöjas. Boken lämpar sig

även för äldre ungdomar.

daisy 242707

HARRISON, Dick

Vikingaliv/ Dick Harrison, Kristina

Svensson; inläsare Magnus Johansson,

21 h 27 min

Talboks- och punktskriftsbiblioteket, 2008

Boken behandlar vikingatiden med

utgångspunkt i tio verkliga människor,

både män och kvinnor, som represe-

nterar vikingatidens samhälle och kultur. I

boken presenteras såväl vikingarnas var-

dagsliv som farofyllda upptäcktsresor.

daisy 241540

MADARIAGA, Isabel de

Ivan den förskräcklige: Rysslands förste

tsar/ Isabel de Madariaga;

övers. av Ulf Gyllenhak;

inläsare Eric Linderholm,

28 h 4 min

Talboks- och punktskriftsbiblioteket, 2008

Biografi över tsaren Ivan IV (1530-1584),

även kallad Ivan den förskräcklige. Han

var en av den ryska historiens viktigas-

te gestalter, men också en gåtfull, grym

man som skapade en regim fylld av

blodbad, tortyr och övergrepp.

daisy 244553

**TALBÖCKER PÅ
FRÄMMANDE SPRÅK****ENGELSKA**

EDDINGS, David

Crystal gorge: book three of the

Dreamers/ David & Leigh Eddings;

inläsare Peter Knight, 14 h 29 min
Celia, 2008
Despite two defeats the Vlagh is preparing her army for yet another attempt of invasion. Her spies can now blend in with humans and manipulate them. The humans do not know where the enemy is going to attack next. They must gather what forces they can and defend themselves. Part 3.
daisy 225571

KRING, Ann M.
Abnormal psychology/ Ann M. Kring, Gerald C. Davison, John M. Neale, Sheri L. Johnson;
inläsare Kathleen Oldham, 61 h 38 min
Celia, 2008
Lärobok.
daisy 232898

SCOTT, Joanne
EC Environmental Law/ Joanne Scott;
inläsare Kathleen Oldham, 10 h 43 min
Celia, 2008
Lärobok
daisy 242320

SMART, Ninian
Choosing a faith/ Ninian Smart;
inläsare Peter Knight, 3 h 54 min
Celia, 2008
Lärobok
daisy 237702

STEINBECK, John
Of mice and men/ John Steinbeck;
inläsare Frank Boyle, 4 h 20 min
Celia, 2008
Streetwise George and his big, childlike friend Lennie are drifters, searching

for work in the fields and valleys of California. They hope to one day attain their dreams of settling down on their own piece of land and live the American dream. But dreams come at a price.
daisy 234517

ESTNISKA

ALVTEGEN, Karin
Kadunud hing/ Karin Alvtegen;
övers. av Katrin Skott;
inläsare Irina Väkevä, 9 h 3 min
Celia, 2008
Sibylla, 31-årig uteliggare i Stockholm blir anklagad för att ha styckmördat fyra människor. I 15 år har hon levt i samhällets utkant, nu är hon plötsligt jagad av både polis och massmedia.
daisy 236185

PAJU, Imbi
Tõrjutud mälestused/ Imbi Paju;
inläsare Anne-Reet Margiste,
9 h 45 min
Celia, 2008
Boken berättar om en tidsperiod i Estlands historia då Hitler och Stalin genom terror förvandlade Estland till ett underkuvat land. Imbi Paju ger en inblick i ett nationens trauma genom att beskriva sin mors och mosters öden.
daisy 243577

FRANSKA

COATALEM, Jean-Luc
Il faut se quitter déjà: roman/
Jean-Luc Coatalem;
inläsare Juan-Luis Moreno, 2 h 14 min
Celia, 2008

Romanen handlar om en kort kärlekshistoria och dess fallgropar. Det är också ett porträtt av ett landskap där huvudpersoner reser och av ett sätt att betrakta ett främmande samhälle.

daisy 240057

RYSKA

AKUNIN, Boris

Statski sovetnik: roman/ Boris Akunin;
inläsare Tatjana Markatseva,
10 h 44 min

Celia, 2008

Året är 1891 i Ryssland. Erast Fandorin anklagas för ett mord som har skett under en tågresa. Han börjar reda ut fallet och har en kniv med bokstäver "BG" som en ledtråd.

daisy 243738

JANSSON, Tove

Gorod solntsa: roman/ Tove Jansson;
övers. av L. Braude;
inläsare Bruno Puolakainen,

8 h 15 min

Celia, 2008

Solstaden är en pensionärsstad i Florida. Allt i staden är arrangerat så att ingen ska påminnas om åldrandet eller tidens gång.

daisy 239938

MAZETTI, Katarina

Ne platš, Tarzan!: roman/ Katarina Mazetti; övers. av Oksana Kovalenko;
inläsare Mihail Jegorenkov, 4 h 44 min

Celia, 2008

Tarzan är en ensamstående tvåbarnsmamma. Hennes ex-man har lämnat familjen men hon älskar honom ändå. En dag träffas Tarzan och en ung affärsman Janne och så småningom växer känslorna upp fast deras världar är mycket olika.

daisy 227657

SPANSKA

SALTERO, Víctor

Sucedió en el AVE.../ Víctor Saltero;
inläsare Juan-Luis Moreno,
3 h 29 min

Celia, 2008

Det händer ett dubbelmord under en tågresa. I vagnen där mordet skedde fanns också andra passagerare, men ingen av dem märkte någonting.

daisy 240230

2. PUNKTSKRIFTS- BÖCKER

SKÖNLITTERATUR

84. ROMANER. NOVELLER

MORD i julklapp/ red. Annelie Lindqvist och Andeas Nyberg, 5 häften
Celia, 2008

Kriminalnoveller med jultema av tio författare: Åke Edwarsson, Camilla Läckberg, Katarina Mazetti, Håkan Nesser m.m.
punktskriftsbok 229950

3. ELEKTRONISKA- BÖCKER

E-böckerna lånas via Synskadades
Centralförbunds informationsförmedlings-
system THP, adress för anmälan
info@thp.nkl.fi

SKÖNLITTERATUR

84. ROMANER. NOVELLER

MCCALL SMITH, Alexander
Kärlek, vänskap och choklad/
Alexander McCall Smith;
övers. av Gertrud Hemmel, 240 kt
Celia, 2008

Isabel Dalhousie vikarierar i sin brorsdot-
ters delikatessaffär. En dag möter hon en
man som nyligen har genomgått en hjärt-
transplantation. Mannen plågas av så
underliga biverkningar att Isabel beslutar
att börja forska efter donatorn.
Del 2., föregående del Filosofiska
söndagsklubben.
elektronisk bok NK08-181.*,
svenska e-böcker

MORD i julklapp/ red. Annelie Lindqvist
och Andeas Nyberg, 129 kt
Kriminalnoveller med jultema av tio förfat-
tare: Åke Edwarsson, Camilla Läckberg,
Katarina Mazetti, Håkan Nesser m.m.
elektronisk bok NK08-200.*,
svenska e-böcker

4. BÖCKER FÖR BARN OCH UNGDOM

TALBÖCKER FÖR BARN OCH UNGDOMAR

SKÖNLITTERATUR

HOROWITZ, Anthony
Korpens port/ Anthony Horowitz;
övers. av Lena Ollmark;
inläsare Anders Hogeman,
7 h 52 min

Matt blir tagen av polisen under ett inbrott
och blir skickad till ett fosterhem mitt
ute på landet. En oerhörd ondska är på
väg mot byn, och Matt är en av de utval-
da fem barn som kan stoppa den. Matts
krafter växer, men vad kan en fjortonår-
ing göra? Del 1.
daisy 241660

LINDGREN, Astrid
Mirabell/ Astrid Lindgren;
inläsare Irmeli Holstein, 18 min
Britta-Kajsa får ett litet frö och ur det
gyllene fröet växer upp en docka.
Dockan heter Mirabell.
daisy 241637

LUTHER, Annika
Brev till världens ände/ Annika Luther;
inläsare Ville Sandqvist, 6 h 32 min
Finlandia-junior kandidat år 2008
Efter nian jobbar Viktor som försäljare

och flyttkarl på Zoologiska museet. Han tröttnar att vara onsynlig och bestämmer sig för att spela ett spratt med alla. Han har ingen aning, att det lyckas så bra.
daisy 244179

MEYER, Stephanie

Om jag kunde drömma/ Stephenie Meyer; övers. av Carina Jansson; inläsare Johanna af Schultén, 14 h 11 min

Tre saker var Isabella är övertygad om. 1. Edward är vampyr. 2. En del av Edward törstar efter Isabellas blod. 3. Isabella är villkorlös förälskad i Edward. Del 1.
daisy 242005

SANDÉN, Mårten

Anna d'Arc/ Mårten Sandén; inläsare Peter Kanerva, 6 h 53 min
Oskar älskar Anna och det är den kärleken som har hållit honom vid liv under nio år i skolan. Trots mobbningen, den dagliga misshandeln, öknamnen, osynligheten. Han har en väg ut som ingen annan vet om, men tack vare Anna har han ännu inte valt den vägen.
daisy 239268

ZETTERHOLM, Finn

Lydias hemlighet: ett magiskt konstäventyr/ Finn Zetterholm; inläsare Hanna Nyberg, 11 h 46 min
Tolvåriga Lydia besöker ett spännande museum i Stockholm. Hon rör vid en tavla fast hon vet att man inte får göra

det. Plötsligt blir det mörkt och hon faller genom tiden bort till den tid då de fantastiska konstnärerna lev.
daisy 241757

PUNKTSKRIFTSBÖCKER FÖR BARN OCH UNGDOMAR

SKÖNLITTERATUR

LUTHER, Annika

Brev till världens ände/ Annika Luther, 6 häften

Finlandia-junior kandidat år 2008

Efter nian jobbar Viktor som försäljare och flyttkarl på Zoologiska museet. Han tröttnar att vara onsynlig och bestämmer sig för att spela ett spratt med alla. Han har ingen aning, att det lyckas så bra.
punktskriftsbok 244181

VI LÄSER TILLSAMMANS -BÖCKER

COUSINS, Lucy

Mollys jul/ Lucy Cousins; övers. av Maria Sjöström, [18] s.: tjocka sidor, bilder med kontur, glansiga ytor, tydliga bilder, stor stil, goda färgkontraster, bok med utfällbara figurer; 24 x 23,5 x 1 cm
Fira jul tillsammans med Molly och hennes vänner. Men först måste Molly köpa julklappar, baka och julpynta.
vi läser tillsammansa -bok 245070

Undervisningen i lärarhögskolan gick fint. De studerande var ytterligt motiverade och gav sig i kast med regletten med gott humör. Här fanns det inga punktskriftsmaskiner. Men eftersom det knappast finns av dem ute i skolorna i bushen heller så är regletten det bästa hjälpmedlet.

Åtta år senare var det dags för mig att resa tillbaka till Tanzania. Den här gången var mitt mål SEKUCo universitet som ligger 8 km från närmaste stad, Lusot-ho. Det är ett nytt universitet som

grundades för två år sedan. Man hade haft stora svårigheter att få tag på en lärare för synskadade så jag kom som en skänk från ovan. Det är ett Lutherskt universitet där integrering av personer med funktionshinder är inskrivet i universitets stadgar. Man har synskadade, hörselskadade och rörelsehindrade personer bland de studerande.

Min uppgift var bl.a. att undervisa andra årets studerande i avancerad punktskrift. Jag hade meddelat universitetet

- En del av Solveig Sjöstedts elever övar sig i att skriva punktskrift.

att man borde ta in en lärare från England för den uppgiften eftersom man i Finland inte använder engelsk grade 2 och grade 3 Braille, d.v.s. ett verkligt avancerat förkortningssystem och att den matematiska punktskriften är olika i olika länder. Men man struntade i det så det gällde för mig att snabbt ta reda på hur de fungerade. Via Internet lyckades jag få alla de listor på förkortningar och matematiska tecken jag behövde. Sedan försökte jag komma underfund med det som kallas Nemeth code, d.v.s. den matematiska punktskriften. Jag hade två veckor på mig att lära mig tillräckligt mycket för att kunna undervisa allt detta och två veckor på mig att lära mina studerande punktskriftens finesser. Två hopplösa uppgifter tyckte jag eftersom jag dessutom skulle lära dem internationell punktskrift på olika språk och musikalisk punktskrift. Jag förmodade naturligtvis att alla behärskade punktskriftens grunder. Men där bedrog jag mig grundligt. Av mina 34 elever kunde endast åtta behjälpligt läsa (med ögonen) och skriva punkt på Perkins. Och ingen av dem behärskade regletten.

Min ankomst till SEKUCo blev en glädjefest för några av professorerna. En människa som kunde punktskrift! Man hade just haft en tentamensperiod och de synskadade eleverna i första årskursen hade naturligtvis skrivit proven med punktskrift! Som ingen kunde läsa! Och här kom en räddande ängel! Jag fick alltså i uppdrag att överföra proven från punktskrift till svartskrift. Men hjälp, de

synskadade eleverna i den första årskursen använde alla förkortningar! Så jag fick en snabbkurs i avancerade engelska förkortningar när jag satt med förkortningslistan bredvid mig och skrev svartskrift så att fingrarna blödde. Samtidigt gjorde jag en lista åt mig själv på de vanligaste förkortningarna som jag sedan kunde utnyttja i min egen undervisning. När en professor bad mig överföra hennes prov till punktskrift konstaterade jag helt kallt att jag gör det med glädje men utan förkortningar. Och det gick naturligtvis bra.

Jag fick också en möjlighet att se och höra de synskadade eleverna läsa upp några uppsatser de skrivit på punkt. Det blev en intressant upplevelse där jag insåg att det blir intressant att få dem som elever nästa gång jag reser dit. Innehållet var utmärkt, men läsningen var verkligt intressant. En flicka läste normalt med två händer, en pojke var vänsterhandsläsare, något jag ofta stött på bland pojkar. En annan pojke läste med tummen på vänster hand och två som hade små synrester läste punktskrift med ögonen med näsan fast i papperet. Jag hann bara konstatera det eftersom det inte var min uppgift att undervisa dem i det här skedet... Men tillbaka till min undervisningsgrupp. Universitetet hade förvånansvärt många Perkins maskiner till vårt förfogande, men jag var ändå tvungen att dela klassen i två grupper där den ena gruppen använde Perkins och den andra använde regletter. De skrev

dikter och prosa. De övade så ofta de kom åt och blev riktigt duktiga. De lärde sig idén bakom förkortningarna och grunderna i matematisk punktskrift. Följande lilla komiska situation uppstod när jag skulle lära dem beteckna musik. De kände nämligen inte till noterna. De satt som levande frågetecken när jag började prata om c, d, e, f, g, a, h, c. Vad är det? Hel och halvnoter? Vad talar du om? Jag insåg snabbt att det var ett dödfött företag och gav upp. Att lära dem musikens tecken både på svartskrift och punktskrift ingick nog inte i mina arbetsuppgifter...

Jag hade plockat ut punktskrift på ett antal språk från Internet och hade förutom fransk punktskrift som ju är grunden för alla andra språk med mig bl.a. arabiska – som talas i Tanzania, kinesiska och ryska alfabeterna. De här språken är det de facto mycket enklare att lära sig via punktskrift eftersom punktskriftsbokstäverna och de ljud man använder på de olika språken går hand i hand. Mitt favoritexempel på ryska är ordet ПЕТОПАХ som om man överför det från punktskrift blir RESTORAN. Mycket enkelt! Man slipper dessutom lära sig tusentals kinesiska tecken om man studerar det språket och kan leva på de stavelser som används tillsammans med vissa tecken för tonhöjd. Det trevligaste 'betyget' jag fick för kursen gav mig en av de kvinnliga studerandena: "Jag kommer aldrig att glömma dig. När kursen började kände jag mig som en idiot som inte kunde

någonting och nu är jag så stolt över mig själv."

Eftersom jag skall resa till Jordanien för andra gången har jag gått på en kurs i arabiska för att försöka komma fram till hur den arabiska skriften fungerar. De har vad man kallar bärare för de tre långa vokaler språket har medan alla korta vokaler skrivs med olika krumelurer ovanför eller under föregående konsonant. Och som alla vet läser och skriver man dessutom från höger till vänster. På punktskrift fungerar detta naturligtvis inte. Så det var spännande att se hur man har löst problemet. Jag har en aning om hur det går till men jag vill först försäkra mig om att det stämmer innan jag skriver om det.

Trots dessa små problem kan jag konstatera att den bakgrund jag har skaffat mig i vår lilla skola fungerar utmärkt ute i världen.

Jag vill ännu ta upp en beklaglig aspekt på internationell 'hjälp'. Universitetet hade fått en 80 punktcellers ALVA läslist. Den var ju trevlig att se på. Men den fungerade inte. De som donerat den kunde inte koppla den till datorn, så där stod det dyra hjälpmedlet och samlade damm. Också om det hade fungerat, vem har nytta av det? I Afrikas djungler finns ingen elektricitet. Och ingen skola har råd att skaffa sig en. Hur många regletter eller abakusramar hade man inte kunnat få för de pengarna?

**Text och foto: Solveig Sjöstedt
Resande i punktskrift**

Kåseriet | Viva Holm

Liten men naggande god

Jag hade återvänt från julaftonsfirandet och skulle nu öppna det spännande paketet som jag sparat till hemkomsten. Jag hade försökt lista ut vad paketet innehöll, men blev inte klokare av att klämma och peta på paketet. Innehållet var insatt i en ask och tungt. Jag hade fått instruktioner om att gåvan inte var riktigt färdig för användning, utan skulle tas med till julannandagsbjudningen. Nu var tiden inne för den stora öppningsceremonin, vilket betydde att jag nästan slet av omslagspappret och öppnade asken. Till min stora glädje visade det sig att det var en gymboll, som skulle pumpas upp. Precis vad jag hade önskat mig, men inte vetat var man skulle inhandla dylika redskap. Jag hade ställt en godistallrik inpackad i cellofan på köksbordet. När jag städade bort julpappret, märkte jag att det låg en liten vit plastgrej på golvet. Jag antog att den hade varit fäst i cellofanpåsen och lade den på diskbordet.

På julannandag gick jag på visit medförande gymbollen i en kasse. Jag kontrollerade att asken var tom.

Jag skulle åka bil hem, för en sådan här tingest är skrymmande. Nu skulle bollen få sitt rätta format, men var har du ventilen, frågade man. O ve och fasa, det gick upp ett kronljus. Det var ventilen jag hade lagt någonstans, eller var det så att jag slängt den i soppåsen. Tillbaka hemma tog vi för säkerhets skull soppåsen med in. Vi undersökte alla muggar, burkar med mera, som man brukar förvara dylika små prylar i. Vi lyfte också på mikron, men förgäves. Då återstod ingenting annat än att inventera soporna. Ingenting hittades. Så råkade min väninna titta ned i diskhon, där det fanns några odiskade kärl. Där gömde sig ventilen! Den hade troligtvis åkt ned i diskhon när jag putsat diskbordet. Julfriden var räddad.

Vad lär vi av det här? Förvara alltid småprylar som du inte vet var de hör hemma på ett visst ställe. För det är alldeles säkert att de har haft en funktion, och kan när som helst behövas.

Viva Holm

Rätt till personlig assistans från och med 1 september 2009

Gravt handikappade personers ställning förbättras märkbart nästa år då ändringen av handikappservicelagen träder i kraft den 1 september 2009. Med lagen tryggas gravt handikappade personers rätt till personlig assistans för dagliga sysslor i hemmet eller utanför hemmet. Regeringen föreslog torsdagen den 18 december 2008 att lagen ska stadfästas.

De gravt handikappade personer som nödvändigt och upprepade gånger behöver en annan persons hjälp har rätt till personlig assistans. Om den sökande fyller kriterierna som finns i lagen kan kommunen inte förneka tjänsten genom att hänvisa till anslagen. Kommunen bör erbjuda personlig assistans i de dagliga sysslorna och i arbete och studier i den utsträckning det är nödvändigt. Till andra ändamål ska personlig assistans ordnas minst 10 timmar i månaden och från och med år 2011 minst 30 timmar i månaden.

Det finns olika alternativ för kommunerna att ordna servicen. Kommunen kan ersätta kostnaderna för avlöandet av en personlig assistent. Arrangemanget motsvarar det nuvarande systemet med personlig hjälpare, enligt vilket hjälparen står i ett anställningsförhållande till den person som får hjälp. Kommunen kan också ge den gravt handikappade en servicesedel för anskaffning av assis-

tentservice. Enligt det tredje alternativet kan kommunen ordna servicen i form av köpta tjänster antingen inom ramen för den egna serviceproduktionen eller i avtalsbaserat samarbete med en annan kommun eller andra kommuner.

Servicen för en handikappad person bör planeras omsorgsfullt inom en rimlig tid. Enligt förslaget ska utredning av servicebehovet inledas senast den sjunde vardagen efter det att kontakt har tagits för erhållande av service. En serviceplan ska uppgöras utan obefogat dröjsmål och beslut om service och stöd ska fattas senast inom tre månader från det att ansökan har gjorts.

Kommunen bör också ordna tjänster för handikappade personer i första hand i enlighet med handikappservicelagen. Om dessa tjänster inte är tillräckliga eller passliga för klienten bör kommunerna även i fortsättningen ordna tjänster i enlighet med lagen om utvecklingsstörda.

Lagen om personlig assistans är en del av en mer omfattande reform med vilken handikappservicelagen och lagen om utvecklingsstörda gradvis slås samman. Reformen finns inskriven i regeringsprogrammet.

Källa: Social- och hälsovårdsministeriet

Meddelanden

Celias nyhetskataloger nu direkt från biblioteket

Celia-bibliotekets nyhetskataloger ges inte längre ut som bilaga till tidningen Finlands Synskadade. Från och med nu kan du få katalogerna direkt från Celia i form av årstidskataloger som utkommer tre gånger per år.

Alla talbokslåntagare får årstidskataloger i Daisy-format alltid då den nyaste katalogen har utkommit. När du lyssnar på Daisy-skivan, sänk gärna läshastigheten på spelaren. Då är det enklare att skriva upp beställningsnumren.

Om du vill ha årstidskatalogen i svarttryck eller i punktskrift kan du beställa den från Celias kundtjänst utan kostnad. Du kan antingen beställa enstaka kataloger eller göra en fortlöpande beställning.

Beställningsadress:
Celia-biblioteket
Tfn (09) 2295 2230
E-post biblioteket@celialib.fi

De Blindas Vänner fördelade rekordsumma under 2008

De Blindas Vänner – Sokeain Ystävät r.y. beviljade rekordsumman 203 408 euro i understöd, stipendier, gåvor och priser under året 2008. De Blindas Vänner grundades år 1887 och är Finlands äldsta synskadeorganisation. Föreningen ger ekonomiskt understöd direkt till synskadade privatpersoner samt till arbete som utförs för synskadades väl.

Under år 2008 tog De Blindas vänner emot och behandlade 170 bidragsansökningar från finländska synskadade. Av dessa beviljades 141 stycken, eller 77 procent, understöd. Dessutom delade föreningen ut ögonmedicinska bidrag, bidrag för rekreation, årets pris för informationsförmedling och synskadearbete samt stipendier för synskadade studerande vid Arlainstitutet.

Av bidragen beviljades 21,3 procent till dövblinda, vars andel av landets synskada-

de är 3 procent. Ansökningar från både hörsel- och synskadade inkom under 2008 34 stycken, och av dem beviljades 28, eller 82,3 procent. Till denna grupp beviljades sammanlagt 14 200 euro.

Övriga understöd, stipendier, bidrag och priser

De Blindas Vänner delar årligen ut rekreattionsbidrag i samarbete med Evangelisk-lutherska kyrkans diakoni- och samhällsarbete. År 2008 beviljades 90 synskadade en fem dygn lång vistelse med helpension och 50 av dessa fick även en assistent med sig. Understöd beviljades för fem ögonmedicinska forskningsprojekt, informationsspridningspriset gavs till Päijät-Hämeen Näkövammaiset r.y. och det enskilda priset gick till chefredaktör Sergius Colliander. Priset för synskadearbete delades ut för första gången under året och det gick till Leena Pihlainen från Jyväskylä.

Seminarie för FSS r.f:s kvinnor våren 2009 med temat

”MÅ BRA – Lär känna dig själv genom färger del 2”

Tid: Den 11 mars 2009 kl.10-15

Plats: Svenska Synskadade i Mellersta Nylands verksamhetscenter, Fredriksgatan 35 B 10, Helsingfors.

Programmet blir en fortsättning på förra vårens så lyckade seminarium ”Lär känna dig själv genom färger.” Seminariet förutsätter inte att man deltog i det förra, det går bra att komma med, gamla som nya deltagare. Föreläsare är färgterapeut Lena Ekman från Aura Soma.

Kostnad: 20 euro per deltagare som innefattar program, resor, mat och kaffe. Seminariet är avsett för FSS r.f. ordinära medlemmar.

Anmäl dig till FSS r.f. kansli, tfn 09- 696 2300. Sista anmälningdagen är onsdagen den 18 februari 2009. Vid anmälan meddelas även om eventuella allergier.

Seminariet ordnas av FSS r.f.:s Kvinnoarbetsgrupp i samarbete med Svenska Studiecentralen.

Välkommen!

In memoriam: Ann-Sofi Rosendahl

En lysande stjärna har slocknat

Förmiddagen den 15.01 2009 nådde oss det chockartade budet att Ann-Sofi Rosendahl gått ur tiden tidigt på morgonnatten.

Ann-Sofi lyste verkligen, trots sin blindhet, upp den omgivning hon befann sig i. Hon var nästan alltid positiv och glad trots många egna svårigheter. Bland annat var hon en gång så dålig att hon inte orkade vända sitt eget huvud på kudden, ändå lyste hennes humor

igenom till glädje för både besökare och med-patienter.

Hennes engagemang och till synes outtömliga idériakedom kom alldeles säkert till nytta både för enskilda och de organisationer hon medverkade i. De organisationer jag främst tänker på är Vasa Svenska Synskadade r.f. där hon var medlem och även styrelsemedlem några perioder, Förbundet Finlands Svenska Synskadade r.f., där hon verkade som informatör och reste runt i skolorna i svenska Österbotten och berättade om hur det är att vara synskadad, Taltidningen Vasabladet r.f. där hon var styrelsemedlem samt Handikappföreningen i Österbotten r.f. där hon även var styrelsemedlem.

Under de år vi känt Ann-Sofi har det varit glädjerikt att få tillhöra hennes vänkrets, hennes omsorg och omtanke om vänner och medmänniskor var påtaglig. Tomrummet blir svårt att fylla. Ann-Sofi fattas oss.

Birger Öster

Till Ann-Sofi Rosendahls minne har grundats en minnesfond till förmån för distriktsföreningen Vasa svenska synskadade r.f.

Vasa Andelsbank 567008-2208948.

Meddelanden från distrikten

Svenska Synskadade i Mellersta Nyland r.f.

Måndagsträffar

Kl. 13-14 ev. program och kaffe

2.2 Besök på Ridarhusets utställning Livets högtider. 5 e/person. Guidning och kaffe bjuds av föreningen. Anmälningar till Tiina på Tian senast 27.1.

9.2. Cecilia Blomqvist, distriktens kontaktperson på FSS på besök

16.2. Ingen träff – kansliet stängt p.g.a sportlov

23.2. Rehabiliteringshandledare Monica Andersson från FSS på besök. Lyssna på medlemsbandet för ev. ändringar i programmet.

Motion

Bocciaspelarna håller vårpaus.

Vattenjuppa på fredagar kl. 11-12 i Folkhälsans bassäng i Seniorhuset.

Gruppen är fullbokad men om du är intresserad ta kontakt med Tiina på Tian.

Teater

Vi har 12 platser på Svenska Teatern, Kjell Westös pjäs "Det hjärta man har" tisdagen den 10 februari, förevisningen kl. 19.00. Kontakta Tiina på Tian senast 3.2.09 för att boka biljett.

"Det hjärta man har är en talpjäs där musiken och sångerna – och kärleken till dem – spelar en stor roll eftersom

flertalet av berättelsens personer har välsignats med musikalisk begåvning".

Annat

Föreningens årsmöte lördagen den 4.4.09 kl. 10 på Tian

Onnela motionveckoslut 16-17.5.09.

Mera information om föreningens program på medlemsbandet och på Internet: www.fss.fi/distriktsforeningar/mellersta/handelser

OBS! Kansliet är stängt under sportlovsvecka 8: måndagen den 16:e till onsdagen den 18.2.09. Kansliets, Tians tfn är (09) 612 1779. Telefontid mån-ons kl. 9.30 – 13.30. Andra tider kan du lämna meddelandet på telefonsvararen.

Vasa svenska synskadade r.f.

Distriktsföreningen Vasa svenska synskadade r.f. önskar alla läsare ett Gott nytt år!

Kursverksamheten fortsätter:

Boccia onsdagar kl. 18.30-19.30. Samling vid Lyktan 17.30 där vi dricker kaffe, sedan gemensam avfärd till Sandvikens skola.

Punktskriftsgrupperna träffas på Lyktan torsdagar kl. 10.00 i de överenskomna grupperna.

Karaträff vid Lyktan 16.2 kl. 18.00.
Ledare är Christian Ahlbom.
Alla karlar välkomna!

Mera information om den kommande verksamheten kan ni ta del av på medlemsbandet.

Svenska Synskadade i Östnyland

Februari månads träff hålls lördagen den 21 februari klockan 13 i Kajutan, Ågatan 53 i Borgå. Program. Välkomna!

Ålands Synskadade r.f.

Den nya styrelsen har konstituerat sig med Bern Löfman som ordförande och Börje Troberg som vice ordförande. Som kassör utom styrelsen fortsätter Kerstin Forssberg. T.f. sekreterare är Mary Niemi till slutet av februari. Anställningsprocess för ny organisationssekreterare pågår. I år har ingen Aktivitetsgrupp utsetts utan styrelsen fungerar som sådan. Medlemmarna är välkomna att kontakta styrelsen med idéer till mötesprogram och resmål. Bocciaspel på torsdagar och simning på fredagar har börjat. Nya som vill ansluta sig under vårterminen kan kontakta Fjalar Nylund 018- 21882 för boccia och HandiCampen 018-527360 för simning. Antalet platser är begränsat. Simavgift 20 euro för vårterminen. Grundkurs i punktskrift har börjat och även till denna kan man ännu komma med. Kontakta Bern Löfman 0457-3431202. Avgift 5 euro.

Ett antal kurser, studiecirkel och informationsträffar väntar på att detaljplaneras, när vi får tillräckligt många intresseanmälningar. Dessa är kurs i borstbinding eller pilflätning (Bern och Dorrit), studiecirkel i punktläsning (Bern), diskussionsgrupp med Folkhälsan (Börje), grundkurs i engelska (Mary), informationsträff om Pratsam och Taltidningar samt informationsträff om telefoner (Börje). Mera information kommer när tider och platser blir bestämda. Nästa månadsträff är måndagen den 9 februari kl. 18 på Ankaret. Programmet annonseras i lokaltidningarna och på medlemsbandet.

Svenska synskadade i Västnyland r.f

Svenska synskadade i Västnyland r.f. samlas till nästa månadsträff lördagen den 14 februari 2009 kl. 13.00 i verksamhetscentret Lyan, Prästängsgatan 12, Ekenäs. Vi får besök av Gunilla Josefsson som bjuder på musik. Kaffe och samvaro står på programmet även denna gång. Anmälningar senast torsdagen den 12 februari till Bjarne Sandberg tfn 040-544 8313 eller till Birgitta Nordström tfn 019- 241 1233. Välkommen. Styrelsen.

Boccia-spelningen fortsätter under vårterminen på fredagar kl. 14.00 i Seminarieskolans gymnastiksal, Ladugårdsgatan 1-3, Ekenäs, ingång från gården. Alla gamla och nya spelare välkomna. Styrelsen.

Åbolands Synskadade r.f.

Åbolands Synskadade håller februari månads medlemsträff lördagen den 21.02. kl. 14.00 på Seniorstugan, Elmgrensvägen 2, i Pargas. Program och kaffeservering. Åboborna anmäler sig till Marita, tel. 2315135. Väl mött på medlemsträffen.

Styrelsen

Norra Österbottens Svenska Synskadade r.f.

På måndagar kl. 13 tränar bowlarna på Idrottsgården i Jakobstad.

I samarbete med Folkhälsan ordnas vattengymnastik på Östanlid i Jakobstad på onsdagar kl. 12.30 med Bo-Erik Enell som ledare.

Även Mimosel grupperna är ett samar-

bete med Folkhälsan. Vi har en grupp som träffas på Emeliehemmet i Karleby, ledare Monica Bergdahl.

På Fyren i Jakobstad träffas damerna och herrarna turvis varannan onsdag, damerna samlas kl. 13-15 med Julia Kälström som ledare och herrarna träffas kl. 15-17 med Bo-Erik Enell. Även nya deltagare är välkomna!

Nästa föreningsträff hålls tisdagen 10.2 kl. 18.30 på Fyren. Bengt Ahlvik är programansvarig.

Vi planerar en gemenskaps- och informationskväll för nya synskadade med anhöriga, torsdagen 19.2 kl. 18 på Fyren. Mera info om evenemangen på medlemsbandet och ÖT:s minneslista (på lördagar) samt från Fyren tfn 7234 880 eller 050-3795 658.

Välkomna med! Styrelsen

RAY öppnar ny webbsida

RAY (Peningautomatföreningen Finland) har öppnat en ny kampanjsida på webben där man berättar om vilken sorts verksamhet och projekt man satsar bidrag på just nu. Adressen är raytukee.fi. Man kommer dessutom att i samarbete med YLE göra videoinslag för morgon-TV som sänds ut i vår. Dessutom publiceras nyheter om bidragstagare samt människor som påverkats av

sådan verksamhet som RAY stöder. Videoinslagen utgör en programserie på 20 fem minuter långa inslag. Programmen sänds i YLE:s morgon-TV på finska, och i serien får vi bekanta oss med människor som är aktiva inom exempelvis A-klinikstiftelsen, Mannerheims barnskyddsförbund samt Röda Korset. Sidan finns än så länge enbart på finska.

Kurs för unga synskadade

I åldern 16-25 år

Kom med på en kurs i sällskap av jämnåriga unga!

Tid: 8-13.6 2009

Plats: Norrvalla-Folkhälsan, Vöro

Ansökningsid: Fortlöpande, dock helst senast den 8 mars 2009

Målgrupp: Unga synskadade i åldern 16-25 år som behöver stöd i att finna sig själva och förbereda sig inför studie- och yrkesliv

Målet med kursen är att förstärka självkänslan och de egna resurserna genom att konkret behandla vuxenlivet och dess områden samt stöda deltagarna till ökat ansvar för sina liv. Programmet består av praktiska övningar i grupp och enskilt samt diskussioner.

FPA kursnummer: 30613

För mer information och anmälningar kan du kontakta:

Pia Nabb, tfn 06-317 05 15 eller 050 561 2950

Monica Andersson, tfn 09-696 230 18 eller 040 511 3345

Barbro Dahlberg-Berghäll, tfn 09-696 230 19 eller 050 561 2951

